

Sprokkels uit de reservaten

Kris Vandekerkhove & Koen Smets

Veel interessant klein grut

Rhagium sycophanta, een grote zeldzame boktor

Over de inventarisaties van spinnen en loopkevers in de Voerense bosreservaten hebben we vorige nieuwsbrieven al gerapporteerd. Dit onderzoek, uitgevoerd door Jorg Lambrechts van studiebureau Arcadis-Aeolus, (m.m.v. Eugène Stassen en Luc Crevecoeur) leverde nog heel wat interessante andere soorten op. Zowel in het Veursbos als in Teuvenenberg werden bijvoorbeeld alle vier de Belgische *Rhagium*-soorten (boktorren) samen aangetroffen, waaronder de grote en zeer zeldzame *Rhagium sycophanta*. Niet alleen bij ons is deze soort zeldzaam : op de Duitse Rode Lijst staat hij als 'bedreigd' vermeld.

In het Veursbos werd ook *Biphyllus lunatus* (Biphyllidae) gevonden. De soort is in Duitsland maar gekend van 5 bosreservaten op 54 intens bemonsterde gebieden, en staat daar op de Rode Lijst als 'met uitsterven bedreigd' ! De soort was in Vlaanderen tot nu toe enkel gekend van een bosje in Riemst. Het is een soort die leeft van paddenstoelen op dood hout. In Riemst was hij gevonden in staand dood hout van Es, aangetast met de Kogelhoutskoolzwam (*Daldina concentrica*). In Veursbos werd een exemplaar gevangen in een lokval met duivenmest. In Wallonië is de soort enkel gekend uit Warsage (net ten zuiden van Voeren) en in Nederland uit Zuid-Limburg.

Verder werd in het Veursbos nog *Ampedus nigroflavus* (een kniptor) gevonden, de eerste waarneming van die soort voor Limburg na 1950, en de kortschildkever *Velleius dilatatus*, een grote kever waarvan de larven leven in hoornaarnesten. De toename van de Hoornaar (door klimaatverandering, minder gebruik van sproeistoffen en meer holle en dode bomen in het bos) heeft ook tot een toename van deze bijzondere soort geleid. In de afgelopen jaren werden in meerdere bosreservaten exemplaren aangetroffen.

Opmerkelijk was verder dat hier, net als in Vrouwenbos in 2004, alle drie de inheemse **glimwormsoorten** werden gevangen : de Gewone, de Kortschildglimworm en de Kleine glimworm. Vooral de laatste twee soorten zijn niet algemeen, al blijken ze op basis van gericht onderzoek toch nog op meer plaatsen voor te komen dan recent gedacht.

In het Pijnven en Jagersborg werd door Luc Crevecoeur afgelopen jaar ook verder geïnventariseerd. In het Pijnven werd de zeldzame kever *Corticeus fraxini* (Tenebrionidae) gevangen met autonetten (net op het dak van een auto gemonteerd, en

rondrijden). Het is een kleine kever (4 mm). Hij leeft, in tegenstelling tot wat zijn naam doet vermoeden, hoofdzakelijk onder de schors van naaldbomen, en jaagt daar op schorskevers. De soort is erg zeldzaam, zowel in België als in het buitenland: zo staat ze op de Duitse Rode Lijst als 'met uitsterven bedreigd'.

In Jagersborg zijn ondertussen reeds 334 soorten kevers geregistreerd, waarvan 122 dood hout kevers en 24 soorten die zijn opgenomen op de Rode Lijst in Duitsland. Verder zijn er tot nu toe reeds 111 soorten spinnen gedetermineerd waarvan 17 op de Rode lijst staan. In 2007 was er in het gebied een explosie van de eikenprocessierups. Op vele eiken was het aantal rupsen en nesten erg hoog. Het is dan ook niet verwonderlijk dat dit ook enkele bijzondere predatoren heeft aangetrokken. De Kleine poppenrover (*Calosoma inquisitor*) (Rode Lijst : 'kwetsbaar') en ook de Vierstipskever (*Dendroxena quadrimaculata*) werden in het gebied genoteerd.

Ook in Bellebargie werden door Maarten Jacobs 6 exemplaren van de Kleine poppenrover gevonden. De beesten zaten in de bodemvallen, hoewel het een soort is van de boomkruinen. Dat doet vermoeden dat de soort er wellicht niet zeldzaam is.

In het kader van de opmaak van het beheerplan van het 'sHerenbos (studiebureau Esher) zijn ook hier door Maarten Jacobs loopkevers en spinnen onderzocht. Nog niet alle gegevens zijn verwerkt maar het bos blijkt nu reeds zeer bijzonder te zijn. Er werden 74 soorten loopkevers gevonden, wat zeker in vergelijking met andere gebieden een zeer hoog aantal is. 10 soorten zijn bovendien opgenomen op de Vlaamse Rode Lijst. We pikken er twee uit. *Carabus coriaceus* (Lederloopkever, RL-categorie 'bedreigd') is onze grootste loopkever en een indicatorsoort van oude structuurrijke bossen, die voordien enkel gekend was van de grotere Brabantse boscomplexen waaronder Meerdaal en Zoniën, en de Voerense bossen. In de bossen van Malle is blijkbaar nog een populatie aanwezig (vliegveld en bosreservaat 'sHerenbos). De meest opmerkelijke vondst was een populatie van *Bembidion elongatum*, een soort van meanderende oevers van zuivere rivieren en beken. De soort was recent enkel nog gekend van één plaats langs de Grensmaas, en behoort tot de RL categorie 'Zeldzaam'.

Er werden ook al 172 soorten spinnen gevonden, waaronder 33 RL-soorten. Twee daarvan zijn met uitsterven bedreigd : *Drassyllus praeficus* (Zonnekampoot) en *Lasaola tristis* (Zwarte galgspin). Uit deze vloed aan gegevens blijkt al duidelijk dat het 'sHerenbos een opmerkelijk rijke invertebratenfauna herbergt. Volgend jaar gaan we hier zeker uitgebreider op in.

Ook al in 'sHerenbos deden we nog een interessante waarneming van *Hylis olexai*. Deze kleine kever (grootte 4 mm) van de familie Eucnemidae (verwant aan de kniptorren), is een goede indicator van oude bossen. Op de Duitse Rode Lijst staat de soort opgetekend als 'bedreigd'. Rond enkele staande dode beuken konden tegen de avond enkele tientallen individuen waargenomen worden, lopend op en vliegend rond droge stammen en dikke gevallen takken. Enkel tussen 18u00 en 19u00 was dit gedrag te zien: vroeger op de dag werden

De Kleine poppenrover (Calosoma inquisitor) is een loopkever die in de boomkruinen jaagt, vooral op rupsen. De soort werd vorig jaar opvallend vaak gevonden, o.a. in de bosreservaten Bellebargie en Jagersborg

Bembidion elongatum, in Vlaanderen enkel gekend aan de Grensmaas en nu ook in Malle

De Lederloopkever (Carabus coriaceus), onze grootste loopkever : vroeger enkel gekend van Voeren, en de grote Brabantse boscomplexen, blijkt ook in 'sHerenbos en omgeving nog een populatie te hebben.

Frank Köhler is dé Duitse expert van dood hout kevers. Momenteel voert hij een testinventarisatie uit in het bosreservaat Kolmont. Hier is hij een lijkring aan het instrijken

wel 2 exemplaren gevonden, maar waren ze verscholen in molm of onder schors van dode bomen. Zulk zwermgedrag is eerder uitzonderlijk waar te nemen.

In het Kluisbos is nog niet echt naar dood-hout-kevers gekeken, maar de soortensamenstelling voor de andere kevergroepen en het huidige aandeel dood hout (zie ook elders in deze nieuwsbrief) laten het beste vermoeden. Een eerste toevallige waarneming betrof al direct een interessante soort : **Anostirus purpureus**, de Purperen kniptor. Tot nu toe waren er enkel Vlaamse waarnemingen uit de wijde omtrek van Brussel. Er is ook een oude waarneming net onder het Kluisbos in Henegouwen.

Sinds dit jaar hebben we ook het genoegen om samen te werken met dé expert van dood hout kevers in Duitsland, Frank Köhler. Hij kan bogen op een jarenlange ervaring en heeft al heel veel Duitse bosreservaten onderzocht. Hij voert momenteel een pilootstudie uit in het bosreservaat Kolmont, met

de bedoeling om de resultaten hier te vergelijken met vroegere inventarisaties en zijn eigen ervaringen in Duitsland : zijn onze bosreservaten armer of niet ? Ook hier kunnen we rekenen op de gewaardeerde steun van Luc Crevecoeur. Het lijkt er op dat deze opdracht een schot in de roos wordt : reeds na enkele weken onderzoek hebben ze al een 90-tal soorten, waaronder vier soorten die alvast sinds 1950 niet meer bij ons zijn waargenomen : **Dacne rufifrons**, **Allecula rhenana**, **Cerophytum elateroides** en **Procaerus tibialis**.

Dacne rufifrons, een minuscuul kevertje dat in houtzwammen leeft

Hazelmuis in de Voerstreek - ruim één vijfde van de hazelmuisnesten werd gevonden in de Voerense bosreservaten

Uit vorige nieuwsbrieven had u al vernomen dat de zeer zeldzame **Bosvleermuis** een voorkeur lijkt te hebben voor onze bosreservaten : na tientallen jaren niet meer te zijn gezien waren er recente waarnemingen in Meerdaal, Zoniën en de Voerense bossen. Al deze waarnemingen gebeurden in het kader van bosreservatenonderzoek. Bij de inventarisaties van het bosreservaat Kluisbos werden ook hier Bosvleermuizen gevonden : verschillende dieren kwamen het reservaat vanuit het zuiden binnengevlogen. Voorwaar een spectaculaire vondst !

In het Meerdaalwoud hadden we al eerder melding gemaakt van recente waarnemingen van **Das** (weliswaar platgereden exemplaren). Door onze veldwerkers werd in het bosreservaat Pruikenmakers een vers gegraven dassenburcht gevonden. Ondertussen is deze wel weer verlaten, maar niettemin blijft het een belangrijk nieuw gegeven in de mogelijke herkolonisatie van het boscomplex.

En tot slot ons jaarlijkse relaas van het wedervaren van de **Hazelmuisen** in Voeren. Zoals bekend vormt Voeren het laatste Vlaamse bolwerk voor deze soort. Na de grondige inventarisatie van afgelopen jaren is sinds vorig jaar gestart met een monitoring van de populatie (door Natuurpunt Studie). In 2007 werden in totaal 255 nesten gevonden, een pak meer dan de 106 nesten in 2006. Mogelijke reden: een goede vruchtzetting van besdragende struiken in 2006 en 2007 en een uitzonderlijk goede hazelnotenooft in 2007. Eén op vijf nesten werd in de bosreservaten gevonden. Ook hier betekent dit meer dan een verdubbeling ten opzichte van vorig jaar. Goed nieuws dus. Is de hazelmuis dan uit de gevarenzone? Zeker niet, want de gekende populatie is nog steeds zeer klein en dergelijke restpopulaties zijn altijd bijzonder kwetsbaar.